

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG
AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer, csütörtökön és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági egyetemi tagok egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Helyközi telefon 15. sz. egy példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
(LAPTULAJDONOS.)

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előzetesek küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyilt-tér so a 1 K. Djjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kiírung 10.489. szám

A politikai helyzet.

Szeptember végén, az alanyi költők szerint, sárguló faleveleket sodor az őszi szél, szürkés ködök ereszkednek a letarolt mezőkre, kiröpülnek a fecskék az eresz alatti fészekből és diadalmas bevonulását tartja Magyarországra — a politika helyzetét a mi ékes prózai nyelven azt jelenti, hogy az örök komédia újra kezdetét veszi.

Sőt már el is kezdődött, a miről a híres budapesti félhivatalos lap a következő nagyjelentőségű mondatokban számol be:

1. Gróf Khuen-Hederváry délután fél 3 órakor titkára kíséretében Bécsbe érkezett.

2. Gróf Khuen-Hederváry Bécsben Lukács László pénzügyminiszterrel ötnegyed óráig tanácskozott.

3. A miniszterelnököt a király egy óra hosszat tartó kihallgatáson fogadta.

4. A miniszterelnök kijelentette, hogy a politikai helyzetről és a folyó ügyekről tett jelentést a királynak.

Ime négy pontba foglalva az örökké megismétlődő történet. Négy pontba foglalva Magyarország minden átka, minden szenvedése, a magyar nép minden baja minden nyomora.

Ettől az első császári audienciától kezdve egész addig a napig, a míg az uralkodó „kedvelt híveit”, a nagyságos képviselőket és a méltóságos főrendeket kegyelemben újra-felmenti az ország kormányzás nehézségei alól, megint ráfekszik egész Magyarországra minden járványnál súlyosabban a politikai helyzet.

A miniszterelnök és a kormány tagjai megint megkezdték bécsi utazásaikat, a napi lapok nap-nap után a politikai helyzetről írnak hasábos tudósításokat és minden egészséges eszmét, minden gazdasági reformot csirájában megöl a legkegyetlenebb legveszedelmesebb, soha sem gyógyítható magyar betegség: a politikai helyzet.

Pedig ez a politikai helyzet, a amely minden érdeklődést, minden energiát, a maga részére foglal le, évtizedek óta mitsem változott.

Csak a szereplő személyek változtak. Az egyik miniszterelnök megbukott, jött helyébe a másik. Az egyik képviselőhöz nem akart rábízni meg szavazni, feloszlaták, jött helyébe a másik. De a politikai helyzet ugyanaz maradt.

Továbbra is Ausztria gyarmata maradunk. Szállítjuk a megszállhatatlan milliókat Bécsbe és nem kapunk érte semmit. A magyar anyák még mindig a császár részére szülik a katonákat, a gazdasági függetlenség még mindig merész, soha be nem teljesedhető álom.

A politikai helyzet még mindig nem egyéb az uralkodói akaratnál és annak szolgálékü végrehajtásánál.

Ezért vigasztalan állandóan Magyarországon a politikai helyzet. Ezért lett a tejjel-mézszel folyó Kánaánból a nyomor országa, a honnan tizezrével menekülnek az emberek messze tengerentúli világba.

Mert magyar földön csak az történik, a mit az uralkodó akar. Az uralkodó akarata pedig merőben el lenkezik a nemzet akaratával.

Ha majd egyszer újra forradalmi szellő lengi át a négy folyam országát és merész, csodás diadalt arat a teljes öntudatra ébredt nemzeti akarat és ujjaszületik a magyar föld népe, akkor, de csak is akkor lehet Magyarországon majd politikai helyzetről beszélni. De addig nem...

Szemle.

Tisza az aradi gyászünnepen.

Nagyszámu közönség jelenlétében és kedvező időjárás mellett folyt le az aradi gyászünnepe. Az idén, mint ismeretes, Tisza Istvánt küldötte ki a munkapárt a képviselőkhöz koszorújának letételére.

Tisza beszédének voltak jó és rossz helyei. A történelmi összeütközések vázolásában előadása történelmi hűséggel bírt. Hanem beszédének egyes részeiben olyan dolgokat emlegetett, amiért az ember hajszála égnek áll:

— „Egy nagy igazságszolgáltatás (!) van abban, — mondja Tisza — hogy egyesek meglakoljanak azért, amibe a nemzetet saját hibái beleviszik.

Szerinte a nemzeti hűség döntötte a nemzetet veszélybe. A nemzet vétkei, tévedéseiért kellett egyeseknek bűnhődniök.”

Az aradi vértanúk emlékünnepe ilyen abszurd állításokat tenni, igazán képtelenség. Nem a nemzet hűsége és nem a nemzet hibái vitték veszélybe a nemzetet, hanem megátadott alkotmányának és szabadságának védelmében volt kénytelen fegyvert ragadni. És nem a nemzet vétkei juttatták bitóra a nemzet vértanúit, hanem a bécsi császári hatalom gonoszsága és zsarnoksága.

Azért, hogy Bécsben tetsző dolgokat mondjon Tisza, lehetetlen, hogy ilyen történelmi hamisításokkal iparkodjék Bécs kegyeit megnyerni. Így aztán a vértanukra más oldalról kent magasztalás és dicséret igazán csak farizeus beszédnek mondható. Különösen, ha hozzávesszük még, hogy végül aztán a kiegyezésben látja a vértanúk összes hősi feláldozásának jutalmát! Így csak egy pártoskodó és fölfelé hízlekedő politikus beszélhet.

Az 560 millió állam kölcsön.

A törvény 560 millióról szól, a kormány azonban csak 500 millióra

kötött kölcsönt, de ha fenekére nézünk a dolognak, akkor azt látjuk, hogy a kormány tulajdonképpen csak 250 millió kölcsönt kötött, lévén a másik 250 millió csak rövid lejáratu függő kölcsön, erre pedig kap készpénzben 222 $\frac{1}{2}$ milliót. Tehát 560 millió helyett: 222 $\frac{1}{2}$ millió. Hát ez minden lehet, csak pénzügyi siker nem lehet akkor, amikor a kormánynak, jobban mondva Bécsnek ugy keit a pénz, mint a falat kenyér. Kellene 560 millió, ennek tetejébe még 560 millió, sőt második emelés gyanánt még 560 millió. Ez Bécsnek még mind kevés volna a fogára, s mind e helyett csak rongyos 222 $\frac{1}{2}$ millió! A kormány pénzügyi művelete ugyanis a következőképpen fest:

A 250 millió korona pénztári j gyért 98 százalékos árfolyam mellett kap 245 milliót. A 250 millió járadékért 90 százalékos árfolyam mellett kap a kormány 225 milliót, de ebből 1 százalék lemegy bélyegre, s így kézhez tulajdonképpen kap csak 222 $\frac{1}{2}$ milliót. Összesen: 467 $\frac{1}{2}$ milliót. Ebből visszaváltak a december 31-én es dékes pénztári jegyek 215 milliót. A kormány által a tavasszal fölvert folyószámla kölcsön 100 millió. Összesen 316 millió. Maradt tehát a kormánynak behűházásokra és pénztári készletekre 152 és fél millió kronája.

Törvényhatósági közgyűlés.

Udvarhelyvármegye törvényhatósága f. hó 11-én d. e 9 órakor tartotta meg a bizottsági tagok élénk érdeklődése mellett őszi rendes közgyűlést. A főtárgysorozatban 221, a pöttárgysorozatban 133 pont volt felvéve.

A vármegye főispánja megjelenven a küldöttség hívására a díszteremben, az elnöki széket elfoglalta s ismertette Budapesten a miniszterelnöknel, kereskedelmi és igazságügy miniszternél járt küldöttség eljárását és örömmel jelentette, hogy nagyon biztató ígéretet kaptak az igazságügyi palota felépítése és a törvényhatósági ut áthelyezésére, a mit a törvényhatóság örömmel vett tudomásul.

Megkezdődött aztán a tárgysorozat tárgyalása s a háztartási pénzalap 1911. évi költségvetését elfogadva, a tisztí nyugdíj alap költségvetése felett döntöttek névszerinti szavazással s kimondották a 2 százalékos pótdadó megszavazását és egyben segélyt kérnek a nyugdíjak fedezésére, mert 8 százalékos pótdadó fedezné csak a szükségletet.

Az alispán terjedelmes jelentést olvasott fel a múlt közgyűlés óta történt eseményekről, melynek során Ugron Zoltán szólalt fel és különösen a husrágóság ügyében igen

helyes dolgokat mondott el, a mi azonban csak kiáltó szó maradt.

A közgyűlés egyik nevezetes ügye következett, a Dr Demeter Lőrinc udvarhelyjárású főszolgabíró nyugdíjazásával megüresedett, s az ennek betöltésével üresedésbe jövő állásoknak választás utján leendő betöltése.

A főszolgabírói állásra egyetlen pályázó volt: Szabó Gábor vármegyei első aljegyző, a kit egyhangulag választott meg a közgyűlés. Helyébe I-ső aljegyzőnek szintén egyhangulag Dr Keith Ferenc II. aljegyző választott.

Nagyobb érdekességű volt az ilyen módon megüresedett II. aljegyzői állás betöltése, a melyre 2 pályázó volt: Lukácsffy József árvászeki jegyző és Szabó Endre III. aljegyző. Mindkettő érdemes ember s erős ösztönzésre volt kilitás. A névszerinti szavazás során Szabó Endre lett a győztes. Az ő helyére pedig, mivel más pályázó nem volt, illetve Máthé Tibor pályázatát visszavonta, egyhangulag Dr Gyárfás Pál választott meg.

A választások után szünetet adott az elnök főispán, mert a választásokkal az egész délelőtt eltelt s d. u 3 órakor folytatott a gyűlés.

Itt Gálffy Kálmán székelykereszturi főszolgabíró nyugdíjazása volt egyik nevezetes pont, a kinek nyugdíjazását ki is mondotta a közgyűlés. Ugron Janos azonban felebbeszét jelentett be.

A városi tisztviselők fizetés rendezése alkalmával leadott táblázatok szerint, a város képviselőtestülete Székelyudvarhely várost a B) táblázatba sorozta, míg a közgyűlés a C) táblázatba osztotta be, mivel semmivel sem volt igazolva, hogy a városnak 10,000-nél több lakosa volna. Pedig hozzá számítva az 1890. népszámlálás alkalmával megállapított 8045 lélek számhoz, mintegy 1000 tanulót s a keletkezett új utcák lakóit, kétségtelen, hogy ma már 10,000-nél több a város lakosságának a száma és pedig a jelenlegi lakosok száma az irányadó. De mindez hitelesen igazolva nem volt s így kénytelen volt a törvényhatóság erre az álláspontra helyezkedni. Azonban ez aligha lényeges, mert a rendezett tanácsu városoknak 2 osztályba való sorozását el fogják és el kell töröljék, mert ha kisebb is a város, a megkivált minősítés ugyan egy s ha kisebb a város és kevesebb munka volna, kevesebb a tisztviselők száma is.

A löfgyver tartásról alkotott szabályrendeletnél Gyertyánffy Gábor szólott fel és tul szigorunak találta az alkotott szabályrendeletet. Csak főszolgabírói engedélyvel lehet fegyvert meg revolvert, Hobbertet is vásárolni és tartani, a mi bizony az

2. oldal.

egyéni szabadságnak korlátozása. A szabadságot feltétlenül szűkíteni és büntetni kell, de az egyéni szabadságot annyira korlátozni még sem lehet helyesnek tartani. Igaza volt Gyertyánffy-nak, a ki indítványozta, hogy írjon fel a törvényhozáshoz a törvényhozás az egész országban egyöntetűleg rendezték, mert hiába van megtiltva Udvarhely-megyében a fegyvervétel, ha más helyen meg lehet venni s aztán behozni. Itt tönkre megy a fegyverkereskedelem, hogy más helyen annál jobban virágozzék. A közgyűlés az állandó választmány javaslatát, vagyis a szabályrendeletet teljes egészében elfogadta.

A községi számadások és költségvetések, valamint más ügyek letárgyalása után, késő este ért véget a közgyűlés.

A drágaság.

Az aktuális gazdasági problémák legaktuálisabbika, mely ma, ugyszólván mindenkit élesen foglalkoztat, a drágaság kérdése. A közgazda érdekes jelenséget lát benne, a szegény aggodással néz a jövőbe, a középosztály korlátozza igényeit, a gazdaságpolitikai ellenfelek pedig fegyvert kovácsolnak belőle a másik leküzdésére vagy meggyanúsítására, közben pedig az árjegyzések folyton emelkedő irányzatáról számolnak be.

A drágaság kérdése olyan csomó, melyet sokan akarnának megoldani s a legtöbbben még csak jobban összezabogozzák. Mert a drágaság nem egy és nem két ok szüleménye, a drágaság problémája a legkomplicáltabb rejtvény, melynek megfejtéséhez mindenképp — objektivitás szükséges. Az objektivitás pedig ritka erény. Nemcsak nálunk, hanem egyebütt is. Agráriusok és merkantilisták, munkások és munkaadók mind a maguk szemüvegén nézik az áremelkedés fejlődését s egyedül az ellenfélben keresik a ható okot.

Az agráriusok a közvetítő kereskedelmet okolják a drágaságért. Sok kézen fut át az áru, míg a termelőtől a fogyasztóig jut. Ime a drágaság okai! Rövidítsük meg azt az utat s nem lesz drágaság.

Az iparos már nem a kereskedőben látja a baj okát, hanem elsősorban az agrár vámok hatásában. Ez a meggyőződés különösen Németországban általános és a német statisztikusok megeátlhatatlan módon mutatják ki, hogy az iparos Németország mekkora áldozatot kénytelen hozni azért, hogy a német földbirtokos magasabb földjáradékot huzzasson. Kimutatják, hogy egy hat tagból álló család a szabad-kereskedő Hollandiában 21 márkáért vásárolhat annyit, mint a Ruhr-kerületben, Németországnak e speciálisan iparos vidékén, 28 márkáért s hogy Enschede (Hollandiában) és Gronau (Németország) piaci árjegyzései között, dacára annak, hogy csak öt mérföldnyire vannak egymástól, a fontosabb élelmicikkekben a következő eltérések tapasztalhatók:

	Enschede	Gronau
Rozskenyér 0.5 kg	4.5 cents	6.5 cents
Buzakenyér 0.5 kg	7.—	9.—
Vaj 0.5 kg	65.—	81.—
Marhahús 0.5 kg	44.—	47.—
Sértéshús 0.5 kg	42.5	48.—
Tej liter	8.—	9.—

Hogy ezek az arkülönbözetek milyen fontos tényezői az olesó termelésnek, az a körülmény igazolja legjobban, hogy számos német iparos közvetlenül a holland határa mellett létesített vállalatot — munkásainak holland területen épített lakásokat.

Franciaországban is éget a kérdés; a franciák egyik legnevesebb közgazdásza, a „bourgeois” Leroy-Beaulieu Paul, vezércikkében foglalkozik a kérdéssel. Szerinte az a legfontosabb kérdés, hogy vajjon állandó, avagy csupán átmeneti jelenséggel állunk-e szemben s adatokkal bizonyítja, hogy a mai drágaság — legalább a legtöbb cikkben — az utolsó évek termésvizonyaiából folyó és muló jellegű átalakulás.

Azok, akik az utolsó harminc év átalakulását teszik megfigyeléseik tárgyává, többnyire megelégednek róla, hogy 1880-tól 1900-ig az előző évtizedekhez képest jelentékeny arcsökkenés volt észlelhető. Emile Lévassieur nagyszabású ankétban tanulmányozta a kérdést és oda konkludál, hogy dacára annak, hogy az élelmiszerek árai 1906 óta rohamosan emelkedtek, 1908-ban mégis alacsonyabban álltak, mint 1880-ban. Az élelmiszerek árainak összehasonlítására 1880-1885-től 1902-ig és 1905-ig esett, majd 1905-től 1908-ig emelkedett, amit az indexszámok következőkben juttatnak kifejezésre:

1880-ban 111.9, 1902-ben 99.8, 1905-ben 98 és 1908-ban 106.5. 1902-től 1908-ig 8.5 százalékkal emelkedtek, 1908-ban mégis 5.4 százalékkal alacsonyabbak, mint 1880-ban. A drágulás főleg 1905-ben vált érezhetőbbé és az utolsó négy évben 8.5 százalékkal emelkedtek az árak.

Amíg 1908-ban a buza ára még alig emelkedett túl az utolsó 20 év árainak átlagán, 1910-ben hirtelen 28.25 frankra szökött, vagyis Franciaországban ezidőszent teljesen érvényességre jut a 7 frankos gabona vám (hektoliterenkint). A buza árának emelkedése a kenyér drágulását vonta maga után, amennyiben a 3806 párisi péküzlet közül 1909. augusztusában a négyfontos kenyéret 53 üzletben 85 centimes-ért, 1593-ban 80 cent.-ért, 1709-ben pedig 75 cent.-ért adták, míg 1908-ban ugyanezen időben csak egy pék mérte 85 cent.-ért, 1434-ben 80 cent.-ért, 801-ben 75 cent.-ért és 734-ben 75 cent.-ért ugyanezt a mennyiséget.

Leroy-Beaulieu az aggodó tömegeket azzal vigasztalja, hogy a második császárság idejében a kenyér ára szintén 80 cent. volt és hogy a hivatalos „pékpénztár” (Caisse de la Boulangerie) ezidőben éppen azért létesült, hogy legalább ezt az árnívót ne haladják túl.

Franciaországban a liszt mellett fontos a bornak, ezen ugyszólván általános élvezeti cikknek — oly nagyfokú drágulása, a milyen csak a filoxera pusztításának idején volt észrevehető. Természetesen ez is csak átmeneti jelenség, mert hiszen nemrég még tultermelésről panaszkodtak a délvidéki szőlősgazdák s féltek, hogy a hibetetlenül alacsony árak mellett sem tudnak tulačni boraikon.

Az egyetlen cikk, melynek drágulása, Leroy-Beaulieu szerint, nem

muló, hanem állandó jellegű, a hus. Ennek oka, hogy a munkások életmódja, standarja a bérek javulása következtében emelkedett s hogy ezáltal a husfogyasztás sokkal általánosabbá vált. Egyben a vágott átlakok inferiorisabb husa iránt megcsappant az érdeklődés, aminek következtében a vágás kevésbé gazdaságos és a jobb részek megfelelően drágábbak lettek.

Ime a drágaság probléma francia megvilágításban! Látjuk tehát, e baj nem speciálisan magyar, hanem nemzetközi s mindenképp egyforma erővel üti fel a fejét. Ami speciálisan magyar jelenség, az nem a drágaság, hanem a kereset hiánya, ami a drágaságot érezhetőbbé teszi. Az állam által eltartottak nagy száma erősen sínyli a drágaságot s ugyancsak nehezen viselik el azok, akik vállalkozási hajlam és alkalm hiján nem játszanak aktív részt a termelésben.

Ha az uralkodó drágaság nagyobb munkásságra ösztönöznék azokat, akik a régi jövedelmükből a megváltozott viszonyok között nem tudnak megélni, ha kereső pályákra szorítanak azokat, akik ma lenéznek a nem ur munkát, ha termelésünk megelégnitését eredményezné, akkor csakhamar nem vennék észre a drágaságot, sőt akkor áldás lenne a retteget baj... (Sz. H.)

HIREK.

— **Előfizetés.** Az idő eljár; az előfizetés lejár... A „Székely-Udvarhely” 1848-as politikai lap tizenhatodik évfolyamának utolsó évfolyamára kérjük az előfizetés megújítását. A „Székely-Udvarhely” azért a csekély előfizetési összegért, sokszoros közszolgálatot teljesít. Az ára mindennek emelkedett; némely dolognak 2—3-szorosára is. A „Székely-Udvarhely” maradt a régi előfizetési ár mellett, a melyet kérünk mielőbb befizetni. Sőt ha minden előfizetőnk maga mellé még egy új előfizetőt kegyeskednék megnyerni, ezzel ügyünket hathatósan és önzetlen hazafisággal támogatná; örök hálára kötelezve minket. Polgártársak! Székely Testvérek! Ellenünk, a Ti függetlenségi lapotok ellen küzd a hatalom, meg akarja buktatni, hogy Nektek szabad sajtótok ne legyen! Vigyázzatok! Ha a jó ügy elbukik, mi okai nem leszünk. Azonban mi álljuk a küzdelmet. De kérjük polgártársaink fokozott támogatását. Hazafias tisztelettel: a szerkesztőség és kiadóhivatal.

— **Tanítóink nagygyűlése.** Az Udvarhelyvármegyei Tanító egyesület harmincötödik rendes közgyűlését ma (csütörtökön) a vármegyei ház disztermében d. e. 9 órától kezdődőleg tartja meg a már közölt tárgyszorozattal. Közgyűlés után Barkóczy Albert „Hungária” jóhírű vendéglőjében közepéd lesz. Egy teríték 4 korona. Paál Sándor áll. tanítónál jelentkezhetni. Szívesen üdvözljük vármegyéink derék tanítóit a székely anyaváros falai között. Kívánjuk, hogy hasznos működésük áldásos legyen.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Farkas Gábor okleveles kántor-tanítót, aki most végezte a székelykereszturi áll. tanító-képzőt, a medeséri állami elemi iskolához rendes tanítónak nevezte

ki. Farkas Gábor képző-intézeti növendék korában is kitűnt társai közül agilis társadalmi működésével. Nagy a reményünk, hogy Medesér községben sem hallgat. Alkotni fog.

— **Áthelyezés.** A király megengedte Zsoldos Benő székelyudvarhelyi királyi törvényszéki albirónak a zombori kir. járásbiróságához való áthelyezését.

— **Szüreti multság.** A székelykereszturi kereskedő ifjak e hó 22-én (szombaton) este fél 8 órától kezdve Székelykeresztúron, a Korona-szálló nagytermében az árva gyermekek javára zártkörű szüreti táncestélyt rendeznek.

— **Közgazgatási bizottságunk** e havi üléséről szóló tudósításunkat lapunk jövő számában hozzuk.

— **Tanítóink kinevezések, áthelyezések, változások.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Ferenczy Róza Zsigmond telepi magániskolai okl. tanítónőt a lelei (Csanádmegye) állami elemi iskolához rendes tanítónőnek; Bálinth Balázs lókodi, Csörgő Vencel Miklós bétai, Kiss Mózes abásfalvai, Kendi István kénessi községi iskolai tanítókat, az ottani községi iskolákból államivá szervezett iskolákhoz, állomáshelyeiken való meghagyással — állami isk. rendes tanítóknak nevezte ki. Szász Ferenc eltávzásával a megüresedett siménfalvi állami iskolai tanító állásra Jánosi József siklói áll. tanítót; Asztalos Ferenc medeséri állami tanítót pedig a felsőrákosi állami elemi iskolához helyezte át a közoktatásügyi miniszter. Az alyhai róm. kath. iskolától eltávolított Imreh Sándor kántor-tanító helyébe Udvard Ferenc okl. tanítót; Székelyszentkirályra Turzson János helyébe Hajdu Geza okl. tanítót nevezte ki az erdélyi püspök. Az árvátfalvi községi iskolánál Nagy Lajos lemondása folytán megüresedett állásra, Molnár Aladár farcádi ref. tanítót egyhangulag megválasztották énekvezértanítónak. Péterffy né Tári Irén homoródalmási és Bod Emma székelyudvarhelyi állami elemi iskolai tanítónők fizetési előléptetést nyertek.

— **Új ügyvéd.** D. Váró Zoltán a mult hét folyamán a marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság előtt az ügyvédi vizsgát letette. Az ügyvédek lajstromába Székelyudvarhely székelyhelyi bejegyzetett. Iródját e napokban városunkban megnyitja.

— **Halálozás.** Kibédi Zsigmond földadónyilvántartási biztos neje szül. Ferenczi Karolina életének 29-ik, boldog házasságának 7-ik évében folyó hó 9-én reggel 8 órakor, kinos szenvedés után jobb létre szenderült. Temetése nagy részvét mellett kedden délután 3 órakor a ref. egyház szertartása szerint történt meg. Halálát kiterjedt rokonság gyászolja. Nyugodjék csendesen.

— **Faiskola-felügyelő.** A vármegye alispánja Darkó Lajos székelyszentmiklósi igazgató-tanítót faiskola-felügyelőnek nevezte ki Szász Ferenc helyébe.

— **Falusi szabad lyceumok.** Udvarhelyvármegye néhány községében derék tanítóink nagy munkát végeztek. Köteles tanításaikon kívül, esti időben összegyűjtötték a népet és tanították szépre, gyönyörűre, a milyent ritkán, vagy soha sem hallottak. Ezért az ügybuzgóságért a köz-

oktatásügyi miniszter — kir. tanfelügyelőnk előterjesztésére, aki a legkisebb ügybizalmat is méltányolja — a csekefalvi unitárius iskola tanítójának 30 K, a farcádi ref., a patakfalvi községi, az etedi róm. kath., a korondpátpataki csekefalvi községi, a bőződi áll. iskola tanítójának 48-48 K kiüntető jutalomdíjat utalványozott.

— **Az erdélyrészi tüzoltók** szövetséget alkottak minap Nagyenyeden báró Bornemissza János tb vármegyei főjegyző, dicőszentmártoni parancnok elnöksége alatt. Kedves József titkár, Székely Ödön enyedi és Szentgyörgyi Dénes parancsnokok pedig előadók lettek. A jövő évi közgyűlés Marosvásárhelyt lesz. Bernády polgármester meghívta a szövetséget.

— **Tanítói ülés kirándulással.** Az Udvarhelyvármegyei Tanító-egylet székelyudvarhelyi járásköre őszi ülését e hó 29-én (szombaton) d. e. 9 órakor fogja Alsófalván megtartani. Az ülés rendkívül élvezetesnek ígérkezik, amennyiben érdekes kirándulással lesz kapcsolatos. A hivatalos előterjesztéseken kívül Damó Dénes parajdi és Molnár Aladár farcádi tanítók felolvassanak. Targyisorozat után kirándulnak az ülés tagjai a parajdi sóbányához, a hely megtekintik a régi és új sóbányát, valamint az Erzsébet-tárnát. Azután a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság sóőrölő malmát, valamint Dr Mezei Ödön agyagedény és kályhagyárt tekintik meg. Végül pedig Parajdon a Mekkei-féle vendéglőben közölsz.

— **Tanítói ülések.** Az Udvarhelymegyei Tanító egyesület homoródi járásköre október 26-án Keményfalván, a székelykeresztúri járáskör pedig nov. 3-án Kisgalambfalván tartja meg ülését.

— **Bánatában mérget ivott.** Özv. Szávits Szaváné szül. Kefner Biri okl. születésű vasárnap reggel szublimát oldatot ivott. Azonban — szerencsére — idejekorán észrevették és a kórházba szállítva, életét megmentették. Tettét — állítólag — a feletti bánatában követte el, hogy Kibédi Zsigmondné haláláról értesült. Kibedire ugyanis az ő gondozása alatt volt, mint gyermekágyas és vérmérgezés következtében elhalt. Még vasárnap délben, mikor már beszélhetek vele, megjelent a kórházban Szombalfalvy Lajos fő- és Ferenczy Béla alkapitány s kihallgatták özv. Szávitsnét. Az eset általános feltűnést keltett városunkban.

— **Országos kirakó vásárok.** Október hó 15-én: Dicsőszentmárton, Parajd, Szinye (Dés mellett); 16-án Csikkarczfalva, Halmágy, Nagyenyed, Nagyida, Nagyilonda; 17-én Újgyház; 20-án Várhely; 21-én Bonczhida, Gyéres, Tasnád; 23-án Szászrégen.

— **Új törvény az élelmiszer-hamisításról.** Az élelmiszer-hamisítások már úgy elvannak terjedve Magyarországon, mint talán sehol sem másutt. Vannak ugyan törvényeink a hamisítások ellen, de ezek — úgy látszik — nem elégségesek s azonkívül kisebb nagyobb hiba van bizonyosan a végrehajtásuk körül is. A földmivelésügyi miniszter éppen ezért revízió alá veszi a törvényt. Körendeletet intézett valamennyi

törvényhatósághoz, közöttük a mi megyénkhez is, hogy a revízióra vonatkozó észrevételeiket és javaslatokat lehetőleg még ez év végéig hozzá felterjesszék.

— **1200 millió Amerikából.** Az amerikai bevándorlási bizottság kimutatást szerkesztett azokról az ösztöszegyekről, miket a bevándorlók egy esztendőben hazaküldenek. Ez az összeg a múlt évben több, mint 1200 millió koronára rugott. A legnagyobb összeget, mintegy 400 milliót, Olaszországba küldték. Továbbá küldtek a bevándorlók Ausztria és Magyarországra 350 milliót.

— **Kivándorlás gyanúja alatt.** A belügyminiszter valamennyi törvényhatósághoz körrendeletet intézett, a mellyel kötelezi őket, hogy tartsák nyilván azokat, kikről hallják, hogy kivándorolni akarnak, noha utlevelet nem szereztek. Ha a nyilvántartottak valamelyike távozik a községből, akkor annak nevet és személyleírását azonnal közölni kell a határrendőrséggel és a csendőrséggel. A kivándorlás gyanúja alatt levőkkel tehát éppen úgy bántanak Magyarországon, mint a koleragyanusokkal.

— **Újabb árlejtés** lesz e hó 14-én d. e. 10 órakor a székelyudvarhelyi állanépítési hivatalban a város területén levő Kőkereszt-tér szabályozási, illetve utépítési és a 92. sz. Vargapatak-híd átalakítási munkáira. Közöljük e hirt az érdekeltekkel mi is; hátha a második árlejtés szerencsésebb lesz.

— **A Romániába szülő postai csomagok fölszerelése.** A román vámhatóság megkívánja, hogy a Romániába szülő mindennemű postai csomaghoz ezentúl az eddig is szükséges két darab árubevalláson (vagy nyilatkozaton) kívül a feladó a csomagban elhelyezett árukról szülő eredeti számlát is mellékelje. Az e tekintetben hiányosan felszerelt csomagokat a román vámhivatalok visszautasítják.

— **A fagy nem öli meg a méheket.** A „Méhészet” című folyóiratban olvassuk a következőket: A méhek nem képesek a hangyák, halak és egyéb csuszó-mászók módjára elviselni a hideget; ellenben hidegtől megdermedt állapotban egy hétig, esetleg 10 napig is maradhatnak. Hogy azonban mennyit bírnak ki egyáltalán, az még ismeretlen; de semmiesetre sem sokkal többet a fenti időnél. Kísérletet tettünk egy ízben néhány méhet 0 hideg hatásának vetni alá. Két-három perc teljeseleg elég volt a méheknek megölésére. Lehet, hogy nagyobb ellentálló képességet fejtenek volna ki, ha a hideg fokozatosan éri őket. A méhek kiröpülhetnek tél közepén, ha az idő némiképpen fölnyhül és a hőmérséklet hirtelen esésekor megdermedve hullanak a földre. De ha ismét kisüt a nap, magukhoz jönnek, életre kelnek és visszaröpülnek lakásukba, mintha mi sem történt volna. Reméljük, hogy gyakorlati és tudományos szakembereink még alaposabban fogják fejtegetni ezt a kérdést, mivel ez éppen nem csekély fontossága a teletést illetőleg. Hogy a méh napokig tartó dermedt állapotból melegebb időben újra életre kel, az a fönt elmondottak után kétségtelen. E tekintetben a szakférfitok előtt egy új — és a körülményekhez képest kiaknázatlan tér áll, amely-

ről minden komoly méhésznek érdekében áll körülményesebben tájékozódni.

— **Magyar Bányász Naptár** jelenik meg ez év november havában Budapesten. Ez az első alkalom, hogy a magyar bányász kezébe idegen nyelvű naptár helyett, magyar nyelvű és szellemű naptár kerül. A naptár kiadóhivatala Budapesten (V. Zrínyi-utca 9.) hová a rendelések küldendők. Ára 1 korona.

GAZDAKÖR.

Késő ősszel vethető takarmány növények.

Nagyon fontos a gazdára nézve, hogy kora tavasszal bőséges zöld takarmány álljon rendelkezésére, azért pedig, mert legyen bármennyi száraz takarmánya is télen, az tavaszra rendszeren nyíra elfogy, hogy már nagyon kora tavasszal hiány mutatkozik. Ezért törekvésre minden gazdának újabb időben olyan takarmány keveréket vetni ősszel, amelyek nagyon kora tavasszal kaszálhatók, s a takarmány hiány pótlására felhasználhatók.

Ilyen takarmány növény újabban a rozsszal vetett szőszös bükköny, amelynek egyrészt az a nagy előnye van, hogy késő ősszel, november közepéig is vethető, s tavasszal április végén, vagy május elején már kaszálható s a legsilányabb homoktalajokon is jól diszlik. Vetésének ideje most van október hó folyamán, november hó közepéig. A vetésre 60 kg. szőszös bükköny magot, s 30 kg. rozst használjunk. Bár a silány talajon is jól diszlik, de igazán nagy kaszálást csak ott fog adni, ahol a talaj tápláló anyagban nem túlságosan szegény. Ha tehát vastag rendeket óhajunk kaszálni, akkor a talajt istállótrágyával vagy egy kevés műtrágyával kell ellátnunk. Kötött talajon a vető szántás előtt csak superfoszfátot kell kiszórunk, kat. holdanként 100 kg-t adva ebből. Homok talajokon azonban 150-200 kg. káli superfoszfátot adjunk, s nagyon helyesen cselekszünk, ha kikelésé után vékony homoktalajon 30-40 kg. salétromot használunk fejtrágyául, a mi gyors fejlődésre ösztönzi a növényt addig is, míg megerősödve maga képes a levegőből szükséges légenyt lekötöni. Olyan homok gazdaságokban pedig, ahol ugart tartanak, nagyon célszerű az ugart mindig szőszös bükkönnyel bevetni, mert a talajt nemcsak hogy javítja, hanem kötöttebbé teszi, még abban az esetben is, ha nem szántjuk alá zöld trágyául.

Tavasszal azután kaszálásával ne várjunk kivirágzásáig, mert ilyenkor szőrözöttsége már annyira kifejlődött, hogy e miatt az állat nem szívesen eszi, miért is zsegebb állapotban, a virágzás legkezdetén kell lekaszálni. Miután kaszálásának rendes ideje április végére esik, utána még korai tengeri feléket vagy burgonyát lehet vetni. Ha azonban tarlója nem lesz felszántva, s esőt kap, újra kihajt s őszig legelőt, avagy egy sarju kaszálást nyújt. Legcélszerűbb zölden fel-takarmányozni, mert szénává száritani igen nehéz, a melyet nem is esznek szívesen az állatok. Ha a termett mennyiség zölden nem volna feleltethető, leghelyesebben zombolyai módra eltartani.

KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.*

Az 1907. évi XXVII. t.-c. végrehajtása.

Már három éve simult, hogy a tanítók régi vagy megvalósult és fizetését minden hó 1-én az adóhivataltól veheti fel a tanító. A fenti törvény értelmében kiadott 76000—907. sz. miniszteri utasítás 36. §-ában a fizetés felvétel módzata az adóhivatal székhelyén nem lakó tanítók részére részletesen körvonaloza van. Ez a miniszteri utasítás nemcsak a tanítóknak szól, akiknek bizonyos jogok biztosítanak abban — hanem szól az iskolaszéki elnökök, postahivatalok, adóhivatalok s részben a kir. tanfelügyelőségeknek is. Azt hiszem, hogy e törvény és miniszteri rendelet — mint ilyen — nemcsak a rendeletek tára néma füzetei és könyvszekerényei számára készültek, hanem arra, hogy azokat minden vonalon megismerve — míg törvényerővel bírnak — vegre is hajtassanak és hogy a tanítók megérdemelt fizetésükhöz pontosan hozzá juthassanak.

És mi történik vármegyénkben. Az adóhivatal fogja magát s a rendszeresen kiállított nyugtát az iskolaszéki elnökhöz küldi vissza, hogy a hónap 25-ike előtti aláírását a következő hónap elsejére helyesbítse, majd pedig a tanítónak kijáró összeget az iskola igazgatósága címére szállíttatja. A postahivatal pedig a nyugdíjkönyv és nyugták küldése alkalmán portókötelessé javítja a portómentes záradékot és után fizetést követel a postai szállítmányért. Félre-érthetetlenül körül van írva az eljárás a 76000—907. sz. miniszteri utasítás 36. §-ában. Vegye tehát a fáradságot s olvassa el azt — akit illet — s kövesse az utasítást pontosan, akkor nincs zavar, nincs kapkodás

Ugyanis a fenti utasítás 3-ik bekezdése kötelességévé vagy mondhatnók jogává teszi a tanítónak, hogy szabályszerűen ellátott nyugtáját minden hó 25-ig, nyugdíjkönyvét pedig évenként kétszer — hivatalból beküldje az adóhivatalhoz. Tehát az iskolaszéki elnök köteles 25-ike előtt a nyugtát aláírni, a postahivatal pedig köteles portómentesen szállítani.

A negyedik bekezdés szerinti köteles az adóhivatal a hónap 1-én a fizetést a tanító címére, ha több tanító van — az ezek által megnevezett tanító címére portómentesen postára adni, szintugy a nyugdíj könyvet is évenként kétszer portómentesen a fenti módon a tanítónak visszaküldeni.

Igy szól röviden az utasítás. Tesék hát tisztelt uraim ahhoz tartani magukat s nem pedig szeszélyeskedve új és új módzatok után kutatni. Akkor rendben lesz minden, akkor nem kell a tanítónak szaladgálni fűhöz-fához, nem kell silány fizetése után 8—10-éig várakozni. Hiszen elvégre a tanító is fizetéséből él, azt joga van pontosan kívánni s a törvény törvény, akár Budapesten, akár Mucsán.

Gáll Ambrus.

korondi róm. kath. tanító.

* E rovatban díjtalanul helyet adunk minden közérdekű felszólalásnak a beküldő felelősségére. Szerk.

